

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA — POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Director: C. G. DISSESCU

Prim-Redactor: SILIU RĂDULESCU

Consilier la Curtea de Apel din București

COSTUL ABONAMENTULUI
A SE VEDEA PE COPERTĂ

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3 STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Eugen Felit. — *Ce ne-a spus profesorul Georges Ripert.*
Dim. G. Maxim. — *Regimul legal al jocurilor de noroc în cercuri și cluburi.*

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție S. II.* — Minister public. — Parte alăturată. — Neparticipare. (Marin I. Mitrofan și Mitrofan cu M. Drăgușanu și alți).
Curtea de Apel din București S. III. — Contencios administrativ. — Funcționarii Senatului. — Suprimare. (Diin. Eustațiu cu Președinția Senatului).

V. G. Șerban. — *Dimitrie Alexandresco și M. B. Cantacuzino.*
Jurisprudența Străină.

CE NE-A SPUS PROFESORUL GEORGES RIPERT — PATRU CONFERINȚE —

Geniul francez trimite încă un ambasador gândirei juridice din România.

Unul dintre cei mai calificați.

D-l Georges Ripert, colaboratorul și continuatorul operei d-lui Marcel Planiol, profesor de drept civil la Facultatea de drept din Paris, colegul marelui jurist Henri Capitant, — care a fost la noi anul trecut și ne onorează cu cea mai caldă prietenie, — a rostit un ciclu de conferințe prin centrele noastre universitare, în graiul lui frumos, care ne este atât de drag.

De la primele cuvinte vezi că te afli în fața unui orator elegant și de rasă. Claritatea expunerii este egalată de subtilitatea ideilor. Vorbele îi vin în mod natural, fără cea mai mică ezitare. Fraza, de perfectă corectitudine, nu lasă să se piardă un cuvânt, nici măcar o literă, astfel că cele mai mici nuanțe produc efectul lor. Ici-colo câte o fină ironie, subliniată cu un început de zâmbet pe figura luminoasă a conferențiarului.

Cu vorba lui muzicală, care dacă nu cântă dar desigur că încântă, atacă dificultățile în plin.

Sunt unii profesori celebri, cari caută să se scoboare ei până la nivelul intelectual al studenților, pentru a-i pune în măsură să le pătrundă ideile. D-l Ripert, din potrivă, este de altă școală. D-sa înalță pe auditori până la dânsul.

Încântat de simfonia de vorbe cu care își îmbracă cugetarea lui, te lași furat și dus în toate culmile ei

științifice, cu impresia plăcută că le-ai mai cunoscut și altă dată. Când sfârșește însă ai senzația limpede a noului bagaj cultural dobândit și regretul de a fi revenit prea curând din această călătorie minunată pe care mintea ta nu a putut-o face decât ajutată de geniul lui.

Am auzit astfel patru conferințe.

* * *

Arta de a nu-și plăti datoriile. — Suntem departe de timpurile în cari debitorul rău de plată era pus în lanțuri și vândut ca sclav în piața publică. Situația debitorilor s'a îmbunătățit în cursul timpului, în detrimentul acelei a creditorilor. Mai mult încă, simpatia și compătimirea publică este pentru cei d'întâi.

Legile cari admiteau constrângerea corporală pentru datorii bănești s'au atenuat din ce în ce mai mult, sfârșind prin a dispărea cu desăvârșire. Astfel debitorii și-au asigurat *libertatea* persoanei lor.

Odată cu aceasta, juriști abili, ajutați pe de-o parte de un legiuitor compătimitor pentru debitori și pe de altă parte de incetinelele proceduri judiciare, au ajuns la o adevărată artă în această materie. Averele debitorului rău de plată, trece adeseori pe numele soției sale — astfel că nu mai poate fi urmărită de creditorii celui d'întâi. Ori, ceiace este și mai simplu, debitorul își plasează banii în titluri la purtător, pe cari le depune la o bancă belgiană sau șviteriană, unde se duce din timp în timp să încaseze cupoanele, fără a plăti astfel pe creditor, scăpând chiar de impozitele datorite Statului.

Acești debitori ajung astfel să trăiască o viață luxoasă chiar în ochii creditorilor neputincioși. Casa elegantă în care locuiesc este pe numele soției, automobilul este luat cu chirie de la un garaj oarecare, iar titlurile lor de rentă depuse într-o bancă străină, la adăpost de orice surprindere.

Nimeni nu mai consideră desonorat pe debitorul rău de plată. Din potrivă, opinia publică se înduioșează pentru dânsul. Ca un ecou al acestei opinii, parlamentul — compus și el în majoritate din debitori, — face mereu legi în favoarea lui.

Până la marele război, era greu de închipuit un om care să nu-și plătească datoriile la scadență. Epoca

belică a adus însă cu dânsa tot soiul de *moratorii*; astfel că timp de cinci ani nimeni nu a mai plătit nimic.

Lumea s'a deprins ușor cu sistemul acesta.

Exemplul rău vine și de sus. Statele între ele nu-și achită datoriile de război; la conferințele internaționale pentru regularea acestor creanțe intervin tot soiul de *planuri*, toate în favoarea Statelor rele de plată, cari încep a promite din ce în ce mai puțin Statelor creditoare, spre a sfârși prin a nu plăti decât sume derizorii. Apoi însăși Statul este cel mai rău platnic față de debitorii săi naționali.

În această atmosferă generală, debitorul de rea credință se simte înconjurat de simpatia și chiar de stima tuturor și este evident că el găsindu-se bine astfel, nu va face nici o sforțare spre a-și achita datoriile.

O asemenea stare de lucruri trebuie să înceteze, pentru că ea duce în mod fatal la ruina creditului public.

* * *

Contractele și ordinea publică. — După ce face un scurt istoric asupra modului de încheiere a convențiilor, arată că autonomia voinței are drept limită ordinea publică și bunele moravuri.

Critică diferitele noțiuni date de autori asupra ordinii publice, unele fiind necomplete, altele neexacte.

După d-sa, ordinea publică este o noțiune cu totul relativă. Această relativitate există:

1. Între individ și gruparea familiei din care el face parte; astfel nu se poate deroga prin convențiuni dela dispozițiile legale cari interesează starea civilă a persoanelor.

2. De asemenea sunt de ordine publică dispozițiile de lege cari regulează raporturile dintre particulari și gruparea politică a Statului. Când în mod excepțional aceste legi pot fi transgresate, legiuitorul are grija de a o spune în mod formal. Astfel Statul intervine pentru a judeca litigiile dintre părți, dar legea permite justițiabililor să recurgă la un arbitraj.

3. Apoi relativ cu gruparea economică, aceiași ordine publică impune ca părțile să nu poată prin convențiile lor aduce atingere principiului libertăților, cum ar fi între altele și aceia a muncii.

4. În sfârșit în raport cu gruparea morală, sunt nule convențiile care aduc atingere bunelor moravuri.

Noțiunea de ordine publică se mai găsește în relație cu timpul și cu spațiul.

În ce privește efectul nulității unor asemenea contracte contrarii ordinii publice, jurisprudența franceză nu este hotărâtă. Unele decizii lovesc chiar în efectele contractului anterior pronunțării nulității, restituind complet prestațiile efectuate, iar altele numai pentru viitor, opunând pretențiilor de restituire maxima: „*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*”.

Dar de această nesiguranță părțile nu au a se plânge, căci cel mai simplu mijloc spre a o evita le stă la dispoziție: anume, să evite a încheia convenții contrare ordinii publice.

* * *

Responsabilitatea din faptul omului și responsabilitatea pentru faptul lucrului. — Făcând evoluția jurisprudenței în materia răspunderii delictuale conferențiarul ajunge la ideea de *risc*, susținută de d. Jossierand, eminentul decan al Facultății de drept din Lyon. Apoi arată că scopul conferinței sale este de a stabili care este domeniul respectiv al fiecăreia dintre cele două răspunderi: prima bazată pe noțiunea de *culpă*, (art. 998 c. civ. rom. — 1382 civ. fr.) și a doua pe răspunderea din faptul lucrurilor ce sunt sub paza noastră (art. 1000 c. civ. rom. — 1384 civ. fr.).

Prima deosebire ce urmează a se face este între diferitele *lucruri* cari pot produce o pagubă și în al doilea rând în ceiace privește *victimele*.

Între lucruri.

Codul civil francez, prin art. 1385 și 1386 se ocupă numai de animale și de edificii. Cazurile însă pe cari aceste articole le prevăd nu sunt numeroase, căci în afară de animale și de edificii, există încă — mai cu seamă în timpurile actuale — un foarte mare număr de alte lucruri periculoase, cum d. ex. mașinile de tot soiul. Relativ la aceste din urmă s'a recurs la disp. art. 1384 c. civ. fr. (1000 civ. rom.), care stabilește o prezumpție de culpă în contra gardianului lucrurilor.

Pentru rezolvarea problemei s'au propus următoarele trei sisteme:

1. Primul constă în a face deosebire între lucrurile mobile și cele imobile, aplicându-se principiul responsabilității din faptul lucrurilor numai pentru cele d'întâi. Sistemul acesta este foarte criticat, întrucât de cele mai adeseori este greu de stabilit dacă lucrul care a produs dauna ar fi mobil sau imobil. Astfel un ascensor, un zid care se dărâmă (după dărâmare devine mobil), etc. prezintă dificultăți din acest punct de vedere.

2. Al doilea să se facă deosebire între *faptul omului* și *faptul lucrului*. — Astfel dacă un automobilist produce accidentul pe când conducea mașina, răspunderea lui trebuie să fie din culpă (și victima va fi ținută să dovedească această culpă). — Dar dacă el părăsește mașina, pe un povârniș, fără a-i pune bine frâna și cala roțile, iar mașina o ia la vale răzind un trecător, acesta nu va avea de dovedit culpa proprietarului mașinei, care va răspunde din paza lucrului. În acest sens Cas. fr. din 19 Iulie 1924 și 21 Februarie 1927.

Acest sistem este criticat de d. Ripert, alături cu alți autori, pentru că nici într'un caz nici în celalt nu poate fi vorba de culpa lucrului; în ambele proprietarul lui este de vină, în primul pentru că nu a condus bine mașina și în al doilea pentru că a neglijat să ia măsurile necesare pentru ca mașina să nu o ia razna atunci când a lăsa-o pe un loc înclinat.

Dar mai mult încă. Să presupunem că în timpul mersului, un cauciuc face explozie pricinuind rănirea unui trecător? Care va fi răspunderea automobilistului? Apoi, multe accidente sunt *anonime*, după o fericită expresie a d-lui Jossierand.

3. După un al treilea sistem, susținut de d-nii Am-

broise Colin și Ripert, (disp. art. 1384 Civ. fr.) răspunderea din paza lucrului nu se aplică decât în ceea ce privește lucrurile cari prin natura lor sunt periculoase și deci este nevoie ca ele să fie păzite de către proprietarii lor.

În această privință jurisprudența a încercat să stabilească un principiu general, împărțind lucrurile în două categorii: unele care prin ele însăși nu prezintă nici un pericol și altele cari sunt periculoase prin natura lor. — Numai pentru cele dintâi poate fi vorba de prezumție de culpă, fie că în momentul producerii daunei păzitorul lucrului se afla lângă el, fie că era departe.

Acestui sistem i se poate imputa arbitrariul, întrucât permite judecătorilor de fond aprecieri diverse în această privință asupra aceluiași obiect, aprecieri de fapt cari scapă controlului Curții de Casație.

Totuși o listă a lucrurilor periculoase poate fi foarte ușor alcătuită, pe categorii: mașini de gaz, abur, electricitate; arme încărcate, mașini cari multiplică forța omului (bicicleta). Apoi, mai sunt unele lucruri cari prin natura lor nu pot fi periculoase, dar devin astfel când sunt așezate — fără o anumită prevedere — la o înălțime, prin cădere — în virtutea gravitației. Astfel un ghiveci cu flori, pus pe o fereastră fără bară de sprijin.

În ședința solemnă a Curții de Cas. franceză, secții unite din 13 Februarie 1930 (D. H. 1930. 129; adnotată de d. Josserand în *Recueil hebdomadaire* Nr. 12 din 1930) s'a decis că nu este loc a se face deosebire între *paza* și *conducerea* lucrului, stabilindu-se o prezumție de culpă în contra automobilistului indiferent de poziția acestuia față de mașină în momentul accidentului, dacă era la volan sau departe de mașina lăsată singură în mijlocul drumului. Mai mult încă. Această prezumție de culpă este irefragabilă (este propriu zis o prezumție de responsabilitate), deci nu primește dovada contrară. Pârâțul nu se poate exonera decât stabilind cazul de forță majoră.

Această decizie însă evită să se pronunțe asupra deosebirii dintre lucrurile periculoase și cele ce nu prezintă nici un pericol; probabil că membrii Curții de casație au vroit să o evite neputând cădea de acord asupra ei.

Deosebirea între victime.

Atunci când un lucru pricinuește o daună altui lucru, proprietarul căruia din cele două lucruri urmează a fi considerat în culpă?

Când se ciocnesc două vehicule de acelaș fel, jurisprudența anulează prezumțiile de culpă pentru amândouă. Dar se întâmplă o colisiune între o locomotivă și un automobil, între un automobil și o trăsură, între o trăsură și o bicicletă. Soluția prezintă destule dificultăți. S'ar părea că trebuie prezumat în culpă gardianul lucrului cel mai periculos.

Când victima este o persoană, jurisprudența face deosebire între cei cemptect străini de lucrul care a

pricinuit daune și cei apropiați de acest lucru, căci în acest din urmă caz se poate spune că victima participă întru câtva la paza lucrului. Numai primii s'ar putea servi de prezumția de culpă în contra proprietarului lucrului.

Dacă victima este legată prin vre-un contract cu proprietarul lucrului, jurisprudența franceză menține răspunderea din art. 1348 C. Civ. fr., cu excepția însă a cazurilor când prin clauzele contractului se prevăd și chestiunile de responsabilitate.

Tot răspunderea contractuală joacă atunci când este vorba de persoane rănite în cursul unui transport cu un vehicul public: prin cumpărarea biletului de transport se încheie contractul dintre căraș și călător.

Pentru participanții grațiuși la un transport, aceștia — în caz de accident — vor trebui să dovedească culpa cărașului, — căci atunci când rog pe cineva să mă ieie cu el în mașină sau accept să iau parte la o primblare ce mi-o oferă, prin acest fapt particip într'o măsură la conducerea și paza mașinei¹⁾.

Nu tot acelaș lucru se poate spune despre clientul unui magazin, care face uz gratuit de ascensorul aceluiași magazin spre a vizita sălile de vânzare de la etajele superioare. Căci, în asemenea cazuri clientul *est sibi* să facă uz de ascensor, pe care i-l pune la dispoziție patronul, spre a putea cumpăra marfa expusă. Culpă patronului va fi prezumată în caz de accident.

Terminând oratorul observă că pentru soluționarea tuturor litigiilor ce se prezintă în această materie, nu se poate face uz numai de unul din cele două sisteme extreme: culpa care trebuie dovedită sau culpa prezumată.

În principiu poate fi admis unul dintre ele, recurgându-se numai în mod excepțional la celalt. Astfel jurisprudența ajunge a crea un sistem mai mlădios și mai în conformitate cu dezvoltarea mașinismului modern.

Romantismul juridic este definit în diferite feluri²⁾, fiind în ce privește definiția lui, neînțelegere între diferiți autori. Lucrarea d-lui Bonnacase asupra „*Romantismului juridic*“, a avut mai mult răsunet în străinătate, decât în Franța. Conferențiarul este tratat

1) Noi am fi tentați să spunem că în asemenea caz am convenit să împărțășesc și riscurile transportului, întrucât mă bucur în mod gratuit de avantajele lui. E. P.

2) Iată definiția romantismului dată de Lanson, în „*Manuel de littérature*“: „Romantismul este o literatură în care stăpânește lirismul. La rândul său lirismul este în prim rând expansiunea individualismului. Noi suntem individualiști nu prin ideile inteligenței noastre, dar prin fenomenele sensibilității, cari sunt de două feluri: sentimente de amor și de speranță, de ură și de disperare, de entuziasm și de melancolie sau senzațiuni... Ceiace face marea romantismului este pătrunderea lui de fiori metafizici“.

În „*Romantismul juridic*“, Bourges, se întreabă: „Cum se face că Francezii cari posedă o tradiție admirabilă au putut să o renege? Este marea tragedie a inteligenței franceze sau, uitând sensul geniului său propriu, s'a lăsat condusă de greșelile străinilor... Nu are aface că o idee este falsă, pe viitor ajunge ca ea să placă spiritului sau sentimentului, ca ea să mângâie vanitatea sau cele mai rele instincte“.

de romantic exasperat — ceiace este departe de a fi conform cu realitatea ¹⁾.

Școala oclasică, acea a exegezei, din care fac parte primii comentatori ai Codului civil, și-a trăit traiul „Arborele a produs toate fructele sale și toamna începe, frunzele cad“.

Școala clasică franceză, era bazată pe trei principii:

Primul: autoritatea legii, legalismul fiind atotputernic. Judecătorii nu au altă misiune decât să interpreteze legea, în afară de care nu poate să existe nici o regulă de drept.

Astăzi însă Codul civil nu mai este în stare să reguleze raporturile juridice complicate al societății moderne. De aceea prin interpretare s'a ajuns la deformarea regulii din lege și chiar la creierea unor noi reguli. Aceasta este opera jurisprudenței.

Al doilea: dreptul natural este acela care dicta legile, iar la rândul său acest drept natural nu era decât dreptul ideal creat prin rațiune. În definitiv rațiunea dicta legile, cari consistau deci din traducerea preceptelor ideale în toate formele de drept pozitiv. După Montesquieu legile se trag din însăși natura lucrurilor.

Dar sub influența lui Kant, a început să sufle un vânt de îndoială asupra acestor principii. Ihering îmbrățișat de Savigny și discipolii acestuia din școala istorică, a ajuns să impună concepția că dreptul este rezultatul forței active.

Cu pozitivismul lui Auguste Comte, care a susținut că dreptul trebuie să intre în faza pozitivă, încetează credința în dreptul natural.

Al treilea: libertatea trebuie să domnească printre oameni, asigurând puțința lor de coexistență. Principiul acesta al individualismului liberal, a dus revoluția franceză la faimoasa „declarațiune a drepturilor omului“. Fisiocrații susțineau că din punctul de vedere economic, intervenția Statului trebuie redusă la minimum: *laisser faire, laisser passer* — maxima liberalismului economic. Legiuitorul trebuie să se abțină oricâteori oamenii pot să se descurce singuri.

Dar încetul cu încetul a început a se crea în jurul omului o rețea de legi protectoare. Legiuitorul are tendința de a rezolva toate dificultățile. Astfel a căzut școala liberală.

Pe aceste trei mari idei se sprijinea vechea școală clasică franceză.

Dar dacă clasicismul înseamnă ordine, romantismul înseamnă desordine.

1) Citind studiul d-lui Ripert: „Drept natural și pozitivism juridic“ — publicat în Analele Facultății de Drept din Aix (1918), se pare că d-sa poate fi considerat — cel puțin la această epocă, — alături cu Auguste Comte, ca unul din pozitiviștii juridici: „Mai bine — scrie d-sa — să luăm atunci o poziție mai hotărâtă, mai puțin dogmatică și rece realistă. Există un ordin juridic care se justifică prin necesitatea de a se menține pacea între oameni. Această ordine juridică, pe care suntem siliți să o respectăm prin constrângere, noi o putem considera, în sinea noastră, ca o datorie morală de a o asculta“.

Un filosof, d. Seillière ¹⁾ a încercat să demonstreze că pozitivismul, departe de a fi o teză originală, a dat complect în misticism, care consistă în a crede că unele lucruri au virtuți supranaturale, inspirate nu de rațiune, dar de o putere supranaturală. Acest misticism duce la consecința că societatea trebuie condusă prin regulile inspirate de sentimente personale.

Misticismul modern este de trei feluri: ²⁾

a) *Misticismul pasional*, care constă dintr'o exasperare a individualismului liberal. Omul poate face orice voește, cu condiția numai să se înțeleagă cu semenii săi, fără a ține seama de legi. Această idee a pătruns în dreptul modern. Tatăl nu mai este ca altă dată șeful atot puternic al familiei. Soția lui, copilul, se emancipează rând pe rând Raporturile între membrii aceleiași familii devin numai de ordin moral, iar membrii se supun șefului în măsura la care convin ei singuri. Aceiași influență se resimte în materie economică, unde s'a proclamat autonomia voinței, dându-se contractului putere de lege între părți. Grupările sindicale sau cele patronale au și ele c'vântul lor hotărâtor. În fața puterii economice a acestor grupări, gruparea politică a Statului rămâne în umbră.

Astfel vedem că manifestările intereselor private devin din ce în ce mai impunătoare.

b) *Misticismul democratic*, pus în relief de revoluția franceză din 1789. Toți oamenii sunt egali între dânșii și fiecare are dreptul să comande. Principiul egalității drepturilor dintre oameni nu suferă nici o excepție, iar consecința lui este sufragiul universal. Cei mai numeroși cuceresc astfel puterea.

Legiuitorul face tot ce-i stă prin puțință să protejeze pe cei slabi. Acea ta nu însă dintr'un sentiment de justiție, dar pentru că fiind cei mai numeroși sunt și cei mai tari.

Astfel s'a ajuns la negațiunea drepturilor subiective (Duguit). Omul nu este proprietar sau creditor, dar îndeplinește numai asemenea funcții sociale. Drepturile fiecăruia nu sunt decât relative și nu pot fi exercitate de cât în măsura în care nu lezează drepturile celorlalți cetățeni,

c) *Misticismul social* de origină germanică după care omul nu trăiește decât prin societate și nu este respectabil decât atâta timp cât este util societății. El își exercită drepturile lui numai ca o funcție socială.

Societatea merge către un destin necunoscut, dar de sigur mai bun în viitor decât în prezent. Idealul ei constă în îmbogățirea oamenilor.

Acest flux de idei noi, îmbrăcate în forma celor trei feluri de misticisme, au distrus clasicismul.

Ce trebuie să credem despre aceste idei noi?

Ele nu pot fi admise — conchide d. Ripert — decât prin disprețul istoriei și în detrimentul rațiunii. Părăsind un ideal de dreptate, ajungem să credem în atot-

1) Vezi: Une nouvelle philosophie de l'histoire moderne et française (1921) de Gillouin și *Les religions qui s'ignorent de Seillière* în „Journal des Debats“, 29 Noembrie 1924.

2) Vezi: „Introduction à l'étude du droit“, de J. Bonnetas, pag. 134.

puternicia forței. Astfel, germanii, cari le împărtășesc, au deslănțuit dezastrul nemaipomenit provocat de marile războaie. Se face o confuzie între ideea de civilizație materială și cea de civilizație morală. Acesta este un prim pericel.

Al doilea pericol, constă în materialism, adică dorința de liniște și belșug, fără justiție și fără virtute. Statul nu are a se interesa de progresul moral al supușilor săi, singura lui grijă fiind relativă la satisfacerea intereselor lor materiale.

De aici, până la visul utopic al unei societăți în care toți oamenii, egali în drepturi, ar trăi sub legi cari să proclame cea mai perfectă egalitate a tuturor nu este decât un pas. Acest pas a fost făcut de Uniunea sovietelor rusești cu idealul unei cât mai mari producțiuni și a unei egale distribuirii a averilor.

Pe aceste baze materiale, societatea morală cade cu desăvârșire. Sufletul omului care trăește în societate, trebuie să fie călăuzit în prim rând de un ideal sufletec, fără de care atât societatea, cât și indivizii cari o compun, alunecă în prăpastia celei mai rușinoase demoralizări.

Jată, într'un rezumat așternut în grabă, sămânța bună pe care a aruncat-o la noi d. Ripert.

D-sa poate fi sigur că nu a căzut pe pietre, nici nu a luat-o vântul cel rău, nici nu s'a îngropat prea adânc.

Pe pământul fertil al țării unde a căzut ea s'a împântat atât cât trebuie numai spre a rodi din belșug în folosul nostru, al Franței și al întregii lumi civilizate.

Cum nu sunt pe lume doi oameni la fel, pentru că natura i-a făcut diferiți, nu se poate concepe o societate perfect egalitară. Ceiace se poate visa însă este ca fiecare să dea societății în care trăește aportul său de muncă, pusă în serviciul talentului și aptitudinilor sale naturale. Ca societatea să fie condusă de cei mai buni dintre oameni, cu toate că aceștia sunt cei mai pușni la număr. Ca dreptul substituindu-se forței brutale, să domnească peste raporturile dintre concetățeni. Ca, muncind sub același ideal moral de respect al dreptului altuia, fiecare dintre noi să se poată bucura de produsul lucrului său. Ca, în cea mai perfectă liniște și cea mai curată atmosferă morală, arta și științele — semne de civilizație — să ajungă la maximum lor de dezvoltare. În sfârșit, ca să domnească bunele relațiuni dintre State, ridicând cetățenii fiecăreia din ele — prin cultură și civilizație, — la o conștiință internațională, pentru a-și da seama că numai astfel se poate dobândi puțința unui trai omenesc pentru fiecare dintre noi.

Căci atâta timp cât se vor mai găsi popoare cari să considere că „dreptul este forța” și că în relațiile internaționale cuvântul dat sub formă de convenție este „un petec de hârtie” noțiunea de civilizație rămâne sub forma unui desiderat.

Germania, cu armele sale, a făcut războiul ucigător dintre popoare.

Franța, prin ideile generoase pe cari geniile ei le răspândesc cu dărnicie în lumea întreagă va aduce pacea, liniștea și fericirea între oameni.

Eugen Petit

26 Mai 1930.

Consilier la Curtea de Apel din Iași

REGIMUL LEGAL AL JOCURILOR DE NOROC IN CLUBURI ȘI CERCURI

SUMAR. — Organizarea cluburilor în România. — Necesitatea lor. — Cluburi cu statute. — Abuzuri prin eludarea statutelor. — Cluburile în raport cu clasele sociale. — Chestiunile ce dau loc la funcționarea cluburilor. — Impărțirea materiei.

Dispozițiunile legale privitoare la casele de joc de noroc în vechiul nostru drept și în perioadele ulterioare. — Ințeleșul legiuitorului prin case de joc de noroc și dacă în aceste case intră cercurile sau cluburile. — Jurisprudența română în caracterizarea cluburilor permise. — Stabilirea jocurilor ce pot fi caracterizate ca jocuri de noroc și supuse unei reglementări riguroase — Jocurile permise după doctrină și jurisprudență. — Măsurile luate în Franța sub raportul autorizării, supravegherii și sancționării jocurilor de noroc. — Măsurile ce pot fi completate în România prin reglementări speciale și măsuri fiscale, în interesul stărpirei abuzurilor.

Introducere. În toate timpurile omul a găsit nevoie de distracții, de plăceri. După o muncă istovitoare, organismul uman simte necesitatea unei recreațiuni, a unui repaus. Jocul, se pretinde, că îi împlinește această nevoie. Dar jocul poate fi fără interes, ca trecere de timp și fără urmări. Atare joc este folositor ființei umane, întrucât îi procură ocaziune de a părăsi un timp grijile mereu crescânde ale vieții, de a-și îndepărta mintea de la ideile ce-l preocupă în ocupațiunea sa zilnică, de a-i acorda, după cum a spus filosoful Pascal, un fel de răsbunare, în distracții, contra mizeriei continue ce întâmpină în viață.

Jocurile neinteresate, când sunt într'un mod înțelept chibzuite, înlesnesc liniștea spiritului și dau îndemn la muncă. Ele sunt încurajate de higieniști, cari le propagă în interesul sănătății individului. Și, chiar dacă ele întrec măsura cuvenită, așa că omul și pierde timpul prețios, ce îi este destinat de natură spre a-l întrebuința în interesul dezvoltării sale și al societății asemenea proceduri sunt numai de resortul moralei. Individului ușuratec, cu gânduri numai la jocuri inofensive, i se pot da sfaturi, nu poate fi constrâns; societatea n'are sancțiuni, n'are mijloace de a-l îndrepta pe calea muncii și a îndeplinirii datoriei.

Legiuitorul intervine în momentul în care jocul devine interesat, când scopul său este material, adică când omul este animat de dorința câștigului în prejudiciul semenilor săi.

Toți oamenii de bine trebuie să vadă cu ochi răi pe acei cari caută în capriciile norocului câștiguri pe care o muncă onestă ar fi departe de a le asigura.

Este apoi un fapt psihologic bine constatat că jucătorul interesat devine vișios; uzând de patima sa, prin obicei, sufletul său urmează o înclinație continuă

de a juca nelimitat; voința sa este atrofiată de dorința perversă de a câștiga mereu în dauna celor cu care este în contact.

În celebra sa piesă: „Jucătorii de cărți“, reprezentată cu mare succes, pe scena Teatrului Național din București, în Octombrie 1899, Haralamb G. Lecca descrie în mod tragic urmările jocului de noroc și ispita ce are omul de a juca mereu, chiar dacă conștiința sa îi dictează a se opri din calea începută.

„Adineaore, la Club, spune inginerul Filip, unul dintre jucători, am trecut prin minute grozave. Se da un „banc“. Multe mii de lei alergau pe masă. La început mi-a trebuit o tărie supra-omenească și o răbdare de martir ca să nu joc. Pe urmă, mai răsarise în mine și o credință oarbă că voi câștiga... M'am revăzut pierzând, neîndrăsnind să vin acasă... Am simțit mâna rece a ruinei și m'am îngrozit“.

Și vorbind despre copilul său Victor, cartofor ca și tatăl său, în momente de regrete, spune:

„Cine știe în ce tripou s'o fi înfundat Victor. Nu era la școală; era la cărți! Nu dormea acasă; dormea la cărți! Suntem blestemați amândoi; pe el, să nu moștenească de la mine decât răul, — să n'aibă nici tăria de a-l înfrâna, nici sinceritatea de a-mi cere ajutor; pe mine, să orbesc, să nu văd în cotro apucă și să-l las să meargă pân'o intra în noroi, cu cinste, cu nume, cu tot...“

„Ce spune?.. Ziua, că vine de la facultate... seara, că a fost la bibliotecă, ori că pregătește un examen și aruncă banii într'un ceas cât nu va câștiga toată viața¹⁾“.

În timpurile actuale criza devine aproape generală.

Una din deziluziile cea mai cumplită a generației noastre, aproape la toate popoarele, este aspectul problemei banului. Financiarul și economistul sunt la ordinea zilei. „Posedând bani mulți, i se rezervă omului două plăceri opuse, spune academicianul Marcel Prévost, după sufletul posesorului. Dacă e ușuratic și prodig, plăcerea de a cheltui. Dacă e avar, plăcerea de a strânge. În orice caz el este sclavul pasiunii sale; viața sa nu este de loc fericită, căci se știe că fericirea vieții depinde de elemente complexe, nu este de ajuns să fii bogat“.

Goana cumplită după avere, a pus pentru mulți, în ultimul rând, gustul pentru cultură, arte și studii de orice natură. Desigur că această goană a provocat în mare parte deschiderea cluburilor clandestine în care nu numai că se încurajează lenea, prin posibilitatea unui câștig ușor, dar, de multe ori jucătorii inconștienți pierd aproape tot ce au și chiar din avutul public sau privat, ce li este încredințat, sau pe care pot să și-l însușească prin diferite manopere viclene, rămânând astfel reduși la o existență precară și periculoasă pentru societate; căci dânșii, sunt siliți a încerca în urmă cele mai compromițătoare mijloace spre a nu trăi în mizerie.

Toți aceștia sau sunt tributarii închisorilor, sau când faptele lor nu atinge codicele penal, ajung, precum am arătat, elementer ele, în sarcina societății sau a rudelor.

Tot autorul Lecca, admirabil pătrunzător a mediului social, pune în gura bancherului Natan următoarele:

„Cine, Iorgu... Il vezi, ce neîngrijit este, ce slab... Mizeria în picioare. Când l'am cunoscut întâi, îl po-recliseră „păpușica“, atât era de spilcuit. Teatru, serate, curse, pretutindeni îl vedeai. A avut avere frumoasă. Da bancuri de câte 5000 lei, ponta cu sutele și nu câștiga mai niciodată. După ce a dat de fundul lăzei, a mai dus-o câtva din datorii, până într'o zi când i s'au închis toate barierele; și punga prietenilor și încrederea străinilor. Ce să facă? Era de 40 de ani, n'avea nici o meserie, învățat să se culce la ziuă și să se scoale târziu. Nici o nădejde. În câteva zile s'a dus și mândria. În fiecare seară, regulat, pe unde poate, vine să privească. După ce se sparge jocul sau se scoală vreun câștigător, se apropie sfios de el, și, pe șoptite, îi cere cinci lei“.

Ziaristul Comărniceanu, tot din piesa lui Lecca, povestește despre unul care pierduse 'n cărți, la Paris, două milioane și, de inimă rea, devenise morfinoman.

„În fiecare seară se împrumuta, până strângea 2—3 lei; pe urmă pleca. Întrebat: ce faci cu banii? Dânsul răspunse: „Doi pentru doza mea de morfină, iar restul mâncarea de a doua zi. Și, după ce'mi cumpăr cu doi lei fericirea, mă închid în casă, o beau și dorm, visând la ce am fost odată“. A dus-o așa, până când a fost găsit mort¹⁾“.

Toți cugetătorii, cu dor de progrese și fericire pentru umanitate, se întrec spre a dojeni pasiunea jocului de noroc, ce a fost considerată totdeauna ca o pornire neonestă²⁾. La Greci, în vechime erau tratați ca infami jucătorii și localurile în care aceste jocuri erau stabilite, întru cât dânșii susțineau că n'au trebuință decât de acei oameni cari, prin meritele și aptitudinile lor, pot să aducă prosperitate și să apere țara³⁾.

Astfel, toate legislațiunile civilizate iau măsuri restrictive în contra jocului de noroc, fie prin sancțiuni penale, adeseori foarte severe, fie civilmente, prin neacordarea sancțiunii în ce privește câștigul, dobândit la jocuri de noroc, pe care cărui soarta l'a sprijinit în această imorală întreprindere.

În desvoltarea măsurilor legale ce s'au luat de legiuitorul român în chestiunea cluburilor sau a cercurilor ne vom ocupa numai de sancțiunile penale luate în acest scop. În ce privește datoriile din atari jocuri, cu tot refuzul sancțiunii din partea legiuitorilor, este curios că ele sunt privite ca datorii de onoare.

Organizarea cluburilor în România. — Necesitatea lor. — Cluburi cu statute. — Abuzuri prin eludarea statutelor. — Cluburile în raport cu clasele sociale.

Chestiunile ce dau loc funcționarea cluburilor.

Impărțirea materiei.

¹⁾ La jumătatea socolului trecut societatea românească nu s'a mărginit la adoptarea legislațiunii franceze. Odată cu aceste legi s'au adus din occident întregul

1) Haralamb G. Lecca, op. cit. pag. 123 și 124.

2) Pothier, Du contrat de jeu, § 37.

3) Dalloz, Répertoire, Jeu, XXIX pag. 174.

1) Haralamb G. Lecca, „Jucătorii de cărți“, pag. 237 și 248.

sistem de instituțiuni culturale, și, alătura cu ele, Cluburile sau cercurile, ca localuri de distracție, în care persoane grupate după mediu social, avere sau inteligență, sunt protejate contra izolării.

Și este foarte plăcut a fi membru al unui club, în care literatura și progresul social sunt desbătute în mod intens, în care ai prilejul de a întâlni și contracta legături cu persoane de considerație, în care omul găsește un local intermediar între viața de familie și cea publică. Ne aducem aminte de un vechiu prieten care spunea că are o deosebită mulțumire în orele în care este la club. Acolo, are iluzia de a privi drept casa sa unul din cele mai somptuoase edificii din Capitală, de a privi ca ale sale bibliotecile și toate revistele ce i sunt la dispoziție, de a privi ca ai săi pe servitorii galonați, cari se grăbesc a-i primi ordinul, de-a citi și a se instrui din cetirea unor numeroase ziare și reviste mondiale, care altfel iar fi inaccesibile, și, în fine, de a găsi în mijlocul unor camarazi de elită toate plăcerile intelectuale pe care nu și le-ar fi putut procura de cât în casele unor magnați; și toate aceste pentru un preț derisoriu, față de perfecțiunea la care a ajuns serviciul și buna rânduială a cluburilor de seamă.

Intrarea în cluburile serioase este dificilă, căci fundatorii, mai cu seamă în Londra, de unde a pornit înființarea lor, refuză uneori accesul chiar unor oameni celebri. Și la noi cluburile de seamă pun mare preț pe selecțiunea membrilor săi.

În avântul ce a luat solidaritatea umană, necesitatea cluburilor în societățile organizate este evidentă. Din cercul lor pornesc ideile cele mai generoase, membrii lor consideră ca o datorie de primul ordin de a fi în fruntea operilor de bine.

Pe când în Franța cluburile sau cercurile, adaptate după cele în ființă în Anglia, au fost reglementate și autorizate de administrație, după cum vom arăta, la noi au fost numai îngăduite până în 1900, când li s'a recunoscut o existență de fapt, dându-li-se dreptul de a-și procura cărțile de joc direct de la depozitul Regiei Monopolului Statului.

Aceste cercuri sau cluburi, deși nereglementate, au fost privite continuu ca localuri de întruniri private; pentru că nu sunt deschise celui întâi venit. Admiterii în ele este subordonată, după statute, sau învoierii Comitetului administrativ, sau votului majorității membrilor, în ori ce caz în urma prezentării a unui sau mai multor membri, admiși anterior, sau a fundatorilor.

2°. Asemenea cercuri sau cluburi, care, în general, funcționează în baza unor statute, comunicate administrației, nu pot fi asemănaute cu acele cercuri în care în afară de membri, străinii sunt admiși, ușor și în număr îndestulător, pentru a transforma cercul într'un local în care primirea publicului să se poată efectua în mod liber, fie chiar după recomandățiune; și, deci, unor asemenea cercuri poate să li se dea calificare de case de joc, când membrii lor și acei primiți fără nici o regulă se dedau în mod obișnuit la asemenea jocuri.

Desigur, că pe când în cele dintâi, în cluburile cu statute, regulate întruniri private, jocurile de noroc nu pot fi prohibite, pentru că sunt departe de accesul publicului și introducerea străinilor în sinul lor se face conform statutelor, nu se poate susține acelaș lucru pentru orice alte cluburi, sub ori ce denumire ar fi desemnate, dacă primesc persoane străine fără nici o regulă, și deci în atare localuri jocurile de noroc trebuie a fi prohibite¹⁾. Înalta curte s'a pronunțat formal în această privință, stabilind că nu poate fi privit ca o casă de joc de noroc, în sensul articolului 350 din codul penal, un club închis, accesibil numai membrilor săi, iar nu și publicului²⁾.

În acelaș sens s'a dispus și de Consiliul de Miniștri, care, examinând chestiunea jocurilor de noroc, în Octombrie anul trecut, a decis ca să se ia măsura generală ca ele să fie interzise în localurile publice, cu excepția cercurilor și cluburilor așa zise închise, adică acelor cluburi formate din membri, realmente înscrși, cu statute recunoscute, și unde asemenea jocuri au funcționat întotdeauna³⁾.

În ultimul timp presa a semnalat descinderile parquetului de Ilfov la mai multe cluburi și cercuri din Capitală, în care, prin eludarea statutelor acestor localuri, sau în lipsă de statute, se permite accesul tuturor celor doritori de câștiguri ușoare, eșiți, în cea mai mare parte, spoliați de avutul lor.

S'a arătat chiar diferite sisteme, unul mai ingenios de cât altul, prin practicarea căror, străini, în afară de membri, aveau intrare liberă în aceste localuri cu titluri pompoase. Deși în localurile cu statute se prevede categoric că nu pot face parte de cât cei admiși ca membri, totuși, sunt introduși și străini, căror, pentru a le da puțința de frecventare a casei de joc, s'a recurs la un sistem ce părea că salvează forma, dar care, în realitate, nu face de cât să eludeze dispozițiile codicelui penal. Sistemul consistă în semnarea unor petiții (formulare tipărite), prin care se cerea înscrierea în cerc, iar timp de 24 ore până la supunerea cererei la comitet, petiționarul eră primit să joace în acest interval⁴⁾. Presa alarmată, infierând specula ce se face în atare localuri, arată că sunt și fracțiuni politice, fără suficiente venituri, care, neputând ține în mod onorabil clubul și gazeta, cedează speculanților firma, și acești interpuși transformă la adăpostul firmei clubul politic în speluncă și în casă de toleranță, unde și dau întâlniri exclușii societăței, certați cu justiția, ca și cei tentați de patimă să câștige într'o noapte bani muncii normal într'o viață de om. Mulți naivi intră în aceste pretinse „cluburi politice”, în care numai firma este autentică iar restul dubios. Astfel, presa

1). *Blanche*, „Code penal”, VI No. 286.

2). Decis. Cas. rom. II, 12 Sept. 1921; „Pandectele române” 1921—22, I, pag. 134, Constatările făcute de instanța de fond asupra caracterisării clubului sunt chestiuni pure de fapt, care scapă de sub controlul Înaltei Curți.

3). „Universul”, No. 251 din 30 Oct. 1929.

4). „Curentul” No. 638 din 27 Oct. 1929.

istorisind detalii în privința acestor abuzuri aprobă închiderea localurilor abuzive ¹⁾.

Sunt nenumărate chipurile în care se eludează în mod continuu o lege severă. În vara anului trecut, la Vatra Dornei, în fața poliției și în văzul tuturor autorităților, se putea observa mese cu obiecte puse la joc de noroc, ce erau așezate în stradă, jocuri, conduse de indivizi fără nici o meserie, cari presidau ședințe permanente de jocuri cu preținse obiecte câștigătoare. Mulți săteni și comercianți, pierzând gustul muncii cinstite, au fost atrași de dorința câștigului, dând ultimul ban și lăsând în suferință familiile lor. Este de mirat că s'au permis aceste abuzuri cu consecințe dezastruoase, după cum spunea regretatul Alexandresco: „Pasiunea jocului, spune dânsul, este dușmana neîmpăcată a muncii productive, și câteodată conduce chiar la sinucidere. Pierderea la jocurile de noroc aduce mai mult rău pierzătorului și familiei sale, de cât câștigătorului. Asemenea jocuri nu pot fi favorizate ²⁾).

3°. Intr'un club organizat, cu statute în regulă, chiar dacă membrii componenți aparțin la diferite pozițiuni sociale, și chiar dacă este frecventat și de oameni de condiție socială mai de jos de cât cea a fondatorilor sau membrilor aderenți, nu se poate deduce ca consecință firească, că atare club trebuie să fie încriminat, pentru că de nicăeri nu rezultă că într'un club cu statute, lumea ce'l frecventă trebuie să fie de o anumită clasă socială. Intrucât introducerea străinilor se face conform statutelor, prin învoirea comitetului, și cei ce intră sunt agreeți de acest comitet, este indiferentă poziția socială a celor primiți.

[Intr'o sentință ce am redactat la tribunalul de Covurlui, căruia i-a fost trimiși în judecată pentru faptul de ținere de case de joc de noroc fondatorii unui cerc, și căror li se impută tocmai faptul că conducătorii au permis în local frecventarea și a unor persoane de condiție mai joasă, am susținut că această singură împrejurare nu este suficientă pentru încriminare ³⁾]. Tendința societății noastre democratice este de a egaliza clasele și a face să se diferențieze om de om numai prin distincțiuni de caracter, nobleță în viața privată și abnegațiune pentru binele public. De altmintreli, depravarea și lipsa de conștiință poate fi găsită în orice strat social, dacă individul se lasă condus de înclinațiuni rele, de pasiuni funeste.

Am avut plăcere să observăm că vechea noastră părere a fost împărtășită de tribunalul Dolj, în 1921, care a susținut că nu se poate admite formarea de cluburi numai persoanelor din anume categorii sociale. „Ar fi o distincție cu totul arbitrară, spune acest tribunal. Ea ar fi contrară Constituției și spiritului vremii—aceia de a permite formarea de cluburi numai din anume categorii sociale. Asemeni cluburi se pot

forma de orice persoane, destul numai ca ele să fie închise, adică accesibile numai membrilor lor“ ¹⁾.

4° În fața abuzurilor localurilor, sub numele prompos de cluburi, abuzuri semnalate și în ultimul timp, cei doritori de înlăturarea acestor tripouri, populate de multe ori cu infractori urmăriți de poliție sau cu clienții cazierului penal, după cum arată ziarele din Capitală ²⁾ se întreabă dacă nu este timpul ca legiuitorul român, pe lângă reacțiunea parquetelor, prin descinderile sale nocturne, să ia măsuri pentru stărpirea cluburilor—tripouri,

Înainte de a răspunde la această întrebare câtă să examinăm câteva chestiuni ce sunt în legătură cu ființa cluburilor, și anume:

a) Dispozițiunile legii privitoare la casele de joc de noroc în vechiul nostru drept și în perioadele ulterioare.

b) Ce a înțeles legiuitorul prin case de joc și dacă în aceste case intră cercurile sau cluburile.

c) Jurisprudența română în caracterizarea cluburilor permise.

d) Care anume jocuri pot fi caracterizate ca jocuri de noroc și supuse deci unei reglementări riguroase.

e) Jocurile permise după doctrină și jurisprudență.

f) Enumerarea jocurilor prohibite și permise.

g) Ce anume măsuri sunt luate în Franța sub raportul autorizării, supravegherei și sancționării jocurilor de noroc, și în fine

h) Măsurile ce pot fi complectate în România prin reglementări speciale și măsuri fiscale, în interesul stărpirii abuzurilor.

(Va urma)

Dimitrie G. Maxim
fost președinte la Curtea de apel

JURISPRUDENȚA ROMANA

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. II-a

Audiența de la 18 Septembrie 1929

Președinția D-lui Const. Gh. Rătescu, președinte

Maria I. Mitrofan și I. Mitrofan cu M. Drăgușanu

MINISTER PUBLIC. — CALITATEA DE PARTE ALĂTURATĂ. — NEPORTICIPERE. — NULITATE — DE CINE POATE FI INVOCATĂ. — ART. 80 ȘI 81 PR. CIVILĂ.

Participarea Ministerului Public cu titlu de parte alăturată, fiind edictată exclusiv pentru protejirea interceselor incapabililor, nulitatea rezultată din neobservarea acestor reguli este numai de ordine publică relativă, în sensul că numai aceștia sunt legalmente autorizați să o invoace, iar nu și celelalte părți.

No. 408. — Respins recursul introdus de Maria I. Mitrofan și I. Mitrofan, personal și ca soț pentru autorizare în contra ordonanței de adjudecare a Tribunalului Tecuci cu No. 45101928 în proces cu M. Drăgușanu.

1) Sent. Trib. Dolj. S. II. din 24 Martie 1821. „Pandectele rămâne 1923, II, pag. 59“.

2) „Universul“, No. 106 din 14 Mai 1930,

1) „Lupta“ No. 2389 din 29 Oct. 1929. „Universul“ din 14 Mai 1929.

2) Alexandresco, op. și loc. cit. pag. 84.

3) Sent. Trib. Covurlui S. I din 3 April 1902, „Curierul judiciar“, 1902, pag. 366.

Curtea deliberând,

Văzând motivul III de casare tras din violarea art. 81 pr. civilă¹⁾.

Considerând că dacă într'adevăr în sistemul legislației noastre participarea reprezentantului Ministerului Public în cazurile anume determinate, constituie — atât prin natura funcțiunii sale de organ al legii, cât și prin împrejurarea că procurorul face parte integrantă din compunerea instanțelor judecătorești, în atari cazuri, — o chestiune ce interesează ordinea publică — nu este însă mai puțin adevărat că legiuitorul a reglementat această participare în cuprinsul art. 80 și 81 proc. civ. sub două aspecte diferite și anume: ca parte principală și ca parte alăturată.

Că, dacă într'adevăr, în pricmul caz, participarea Ministerului Public cu titlu de parte principală atât în civil cât și în penal interesează direct prin chiar natura sa, ordinea publică legală, neobservarea acestei prescripțiuni substanțiale fiind prevăzută sub pedeapsa unei nulități virtuale, dar absolute, invocabile de ori ce parte interesată, deadreptul în Casație, în cel de al doilea caz însă participarea alăturată a procurorului este prescrisă în exclusivul interes al incapabililor cari, în vederile legiuitorului au nevoie, în afară de prezența reprezentanților lor legali, de asistența obiectivă a organului legii.

Că, dar, participarea Ministerului Public, cu titlu de parte alăturată, fiind edictată exclusiv pentru protejarea intereselor incapabililor, nulitatea rezultată din neobservarea acestor reguli se caracterizează de ordine publică relativă, în sensul că numai aceștia sunt legalmente autorizați să o invoace, nu și celelalte părți.

Că, acestea fiind principiile cari guvernează materia, și cum în speță recurentul nu învederează prin nimic că ar intra în prevederile art. 81 pr. civ. ci, dimpotrivă, se limitează a invoca o nulitate care — în ipoteza care ar fi exactă în fapt — interesează exclusiv pe minorii defunctului Marcu Popovici, reprezentați în instanța de urmărire prin tutoarea lor legală Elena Popovici, care însă nu a făcut recurs, urmează că numitul recurent nu are calitatea și nici dreptul să invoace o asemenea nulitate.

Că, prin consecință, motivul III de casare fiind neîntemeiat cată a se înlătura.

Pentru aceste motive, respinge.

1) Celelalte motive fără interes jurisprudențial.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI S. III-a

Audiența de la 12 Martie 1950

Președinția D-lui Aurel Bogdan, președinte

Dimitrie D. Eustațiu cu Președinția Senatului Român

FUNCȚIONARI PUBLICI. — STABILITATE. — DACĂ UN FUNCȚIONAR PUBLIC DECLARAT STABIL POATE FI ÎNDEPĂRTAT PRIN SUPRIMAREA FUNCȚIEI DE CĂTRE LEGIUITOR. — ART. 7 DIN STATUTUL FUNCȚIONARILOR PUBLICI.

Faptul că funcționarii publici se bucură de stabilitate, nu ridică dreptul legiuitorului ca după nevoile noi simțite și conform noilor interese ale Statului, să organizeze serviciile publice așa cum găsește de cuviință, creând noi funcțiuni sau desființând din funcțiunile existente, pe acelea pe cari le găsește inutile, îndepărtând în acest caz din funcțiune chiar pe funcționarul stabil a cărui funcțiune a fost desființată, de oarece stabilitatea fiind opera legiuitorului, iar nu rezultatul vre-unui acord de voințe între autoritatea publică și funcționari, legiuitorul ordinar care o confirmă, tot el poate să o ridice.

No. 142. — Respinsă ca nefondată acțiunea în contencios administrativ intentată de Dimitrie D. Eustațiu în contra D-lui Președinte al Senatului Român.

S'au ascultat D-nii avocați I. Vasilescu-Valjean pentru reclamant și Romulus Georoceanu, V. Toncescu și I. Gr. Periețeanu pentru pârât.

Curtea, în majoritate,

Asupra acțiunii făcută, prin petițiunea înreg. la Nr. 12084 din 29 August 1929, de către Dimitrie Eustațiu, cu domiciliul în București, str. Oltar Nr. 14, în dontra Senatului, reprezentat prin Președintele Senatului, cu sediul în București, Bulevardul Academiei, prin care cere ca, în conformitate cu legea asupra Contenciosului administrativ, să se anuleze ca ilegală deciziunea cu Nr. 2653/929 a Președinției Senatului, prin care numitul a fost îndepărtat din funcțiunea de sub-director în serviciul secțiilor Senatului pe ziua de 1 August 1929, dispunându-se reintegrarea sa, cu plata salariului convenit cu începere de la data de 1 August 1929, când a fost revocat, în sumă de 23.398 lei.

Având în vedere actele și lucrările din dosar, cum și concluziunile orale și scrise ale părților.

Având în vedere că reclamantul Dimitrie D. Eustațiu cere anularea deciziunei cu Nr. 2653/929 a Președinției Senatului ca fiind ilegală, pentru următoarele motive:

1. Nu s'a respectat de către Senat dispozițiunile art. 89 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea serviciilor Senatului, de oarece propunerea Birourului Senatului pentru desființarea ca inutile a mai multor posturi din serviciile Senatului, între care și a aceleia ocupat de reclamant a fost citită în trei ședințe, fără să se respecte termenul de trei zile libere între fiecare ședință, ceea ce face ca votul Senatului să fie nul și deci să fie nulă și deciziunea de îndepărtarea sa din funcțiune, care se sprijină pe acest vot.

Administrația revistei roagă pe d-nii abonați în restanță a-i trimite cât mai neîntârziat costul abonamentului rămas neachitat.

Tabla de materii se trimite abonaților în curent cu plata abonamentului fără altă plată suplimentară.

2) Prin deciziunea Senatului de concedierea sa, se atinge dreptul său de stabilitate, de care se bucură pe baza art. 44 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea serviciilor Senatului.

Având în vedere că în ce privește primul motiv, el a fost găsit nefondat prin jurnalul cu No. 935 din 5 Februarie 1930 al acestei Curți, când ivindu-se divergență în ce privește cel de al doilea motiv, acțiunea a fost dedusă în judecata acestui complet de divergență în ce privește acest al doilea motiv.

Având în vedere că prin acest al doilea motiv reclamantul susține că deciziunea Senatului de concedierea sa, ca o consecință a suprimării postului de sub-director în serviciul secțiunilor Senatului, este ilegală întrucât atinge dreptul său de stabilitate în funcțiune, drept câștigat de dânsul pe baza art. 44 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea serviciilor Senatului din 25 Martie 1926.

Considerând că legiuitorul, în interesul organizării serviciilor publice, este cel în sarcina căruia cade crearea și desființarea de funcțiuni cum și cel care determină condițiunile de numire, ca și drepturile și îndatoririle fiecărui funcționar.

Că, prin faptul numirii unui funcționar într'o funcțiune publică, el aderă la condițiunile legii, obligat fiind să se supună tuturor îndatoririlor ei, bucurându-se în acelaș timp de toate drepturile pe care legiuitorul, prin faptul numirii sale într'o funcțiune publică, i le conferă.

Că, unul dintre principalele drepturi pe care legea, prin art. 7 din legea Statului funcționarilor publici, le recunoaște funcționarului numit, în condițiunile determinate de dânsul, într'o funcțiune publică, este stabilitatea.

Că, în virtutea acestui drept ce-i este conferit de legiuitor, el nu poate fi pedepsit, transferat sau înlocuit, de cât în condițiunile determinate de lege.

Considerând că faptul că funcționarii publici se bucură de stabilitate, nu ridică, însă, dreptul legiuitorului ca, după nevoile noi simțite și conform nouilor interese ale Statului, să organizeze serviciile publice așa cum găsește de cuviință, creând noi funcțiuni dacă aceasta o găsește necesar, sau desființând din funcțiunile existente pe acelea pe cari le găsește inutile.

Că, în cazul acesta din urmă, când legiuitorul găsește de cuviință să desființeze vre-o funcțiune, dator este legiuitorul să se ocupe și de funcționarul ce ocupă acea funcțiune, dat fiind că prin faptul dobândirii stabilității, dreptul de a funcționa este intrat în patrimoniul său.

Că, în cazul acesta, legiuitorul poate să dispună utilizarea funcționarului într'o altă funcțiune, fie de un rang egal, fie de un rang inferior celei pe care o ocupase, după cum poate să dispună îndepărtarea sa, fără ca ceva să se poată opune la aceasta, căci stabilitatea fiind opera legiuitorului și numai a lui, iar nu rezultatul vre-unui acord de voințe între autoritatea publică și funcționari, legiuitorul ordinar care o conferă, tot el poate să o ridice.

Că în caz când legiuitorul găsește de cuviință că, procedând la reorganizarea serviciilor publice, să desființeze unele funcțiuni ca inutile, nimic nu îl poate opri ca, în loc să ridice stabilitatea tuturor funcționarilor publici, pentru a se putea îndepărta cei ale căror funcțiuni au fost suprimate, — ceia ce ar aduce o prea mare perturbațiune în administrațiile publice, născând nesiguranța și dând naștere la arbitrar, — să ridice stabilitatea numai a acestora odată cu desființarea funcțiilor pe cari ei le ocupau, ceia ce este și mai prudent, căci perturbarea va fi mai mică și mai echitabil, căci va fi îndepărtat cel care ocupa funcțiunea desființată, iar nu un altul.

Că, întrucât principiile acestea cari privesc pe funcționarii publici ai întreg ramului administrativ sunt aplicabile și funcționarilor Senatului, pe care art. 44 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea serviciilor Senatului din 25 Martie 1926, — care, potrivit art. 2 lit. c. din legea Statutului funcționarilor publici, constituie statutul funcționarilor serviciilor Senatului, — îi declară stabili în funcțiunile pe cari le ocupă, urmează să vedem ce a hotărât Senatul, în urma desființării mai multor funcțiuni, între care și a aceleia în care era numit reclamantul, în ce privește soarta funcționarilor care ocupau acele funcțiuni.

Având în vedere că din actele oficiale dresate de Senat, aflate în dosarul cauzei, se constată că, membrii Biuroului Senatului, întrunindu-se în ziua de 19 Iulie 1929 sub președinția președintelui Senatului, pentru a se examina organizarea actuală a serviciilor Senatului în raport cu necesitățile serviciului precum și bugetul acestei instituțiuni și a face toate economiile posibile, atât la personal, cât și la paragraful materialului, în scopul de a corespunde situațiunei generale financiare a Statului care reclamă imperios economii cât mai multe, având în vedere că numărul funcționarilor Senatului a sporit considerabil în ultimii patru ani, astfel că a devenit prea mare pentru efectuarea lucrărilor în diferitele servicii, prin procesul-verbal încheiat la acea dată, au decis desființarea ca inutile a unui important număr de posturi din dilerite servicii ale Senatului, între care și a unui post de subdirector în serviciul secțiunilor Senatului, autorizându-l pe președintele Senatului că, printr'o deciziune prezidențială să hotărască cari sunt funcționarii scoși din funcțiune, prin desființarea posturilor și cari sunt funcționarii rămași în ființă.

Că, întrucât, potrivit art. 40 din regulamentul pentru organizarea și funcționarea serviciilor Senatului, desființarea funcțiilor inutile nu se putea face de președintele Senatului numai cu avizul conform al Biuroului, dar și cu aprobarea Senatului, dată printr'un vot care să exprime cel puțin două treimi din numărul senatorilor prezenți, procesul-verbal a fost supus aprobării Senatului, pe care dobândind-o prin votul din ședința de la 27 Iulie 1929, președintele Senatului, în executarea delegațiunei care, prin faptul aprobării procesului-verbal al Biuroului de către Senat, o deținea acum de la acesta, procedând, de acord cu întregul

Biourou, a hotărât că „încetează de a mai funcționa mai departe, în posturile ce ocupau până acum prin desființarea acestor posturi, „următorii funcționarii“, între care era indicat și reclamantul, acordându-se acestora, conform încuviințării Senatului, retribuțiunea cu accesoriile pe două luni.

Că, întrucât Senatul, odată cu desființarea unui număr de posturi socotite ca inutile, a hotărât și concedierea funcționarilor care ocupau acele posturi și cum Senatul care creiase acele funcțiuni și conferise stabilitatea funcționarilor ce le ocupaseră, era tot el cel în drept să le desființeze și să ridice funcționarilor dreptul de a mai funcționa în acele posturi, drept dobândit prin stabilitatea lor, pe care a înțeles să le-o ridice, deciziunea președintelui Senatului, prin care se aducea la îndeplinire această dispozițiune a Senatului, nu poate fi socotită ca un act abuziv de autoritate, ea fiind perfect legală, ca una ce se întemeiază pe o dispozițiune care intră în căderea Senatului să o ia.

Că, și acest al doilea motiv invocat de reclamant în susținerea ilegalității deciziunii prezidențiale de concediere sa fiind neîntemeiat, acțiunea urmează să fie respinsă ca nefondată.

Pentru aceste motive, redactate de D-I Consilier Ștefan P. Mihăileanu, respinge.

Semnați: *A. Bogdan*; Ștef. P. *Mihăileanu*, S. *Rădulescu*.

OPINIUNE,

Asupra motivului acțiunii de contencios, pornită de D. D. Eustațiu, rămas în divergență, subsemnați: Aurel I. Lerescu și Chiril Alimănescu, consilieri ai aces. tei Curți, suntem de părere că este întemeiat, pentru următoarele considerațiuni:

Din cuprinsul procesului-verbal, încheiat de membrii biouroului Senatului la 19 Iulie 1929, se vede că suprimarea de funcțiuni a fost făcută în vederea executării unui program de economii și pentru că în ultimii 4 ani a fost sporit, fără folos, numărul funcționarilor

Având în vedere că acest drept e recunoscut de art. 40 din regulamentul Interior al Senatului Președintelui Senatului, după ce ia avizul conform al biouroului și cu aprobarea Senatului. Cu toate acestea, întrucât reclamantul se bucură, pe baza art. 44 de stabilitate, nu putea fi revocat, prin suprimarea postului ce-l ocupa, decât cu respectarea dreptului ce avea, în calitatea de funcționar stabil, ca alegerea celor inutili să se facă după o normă și nu în mod arbitrar;

Că, de asemenea, deși e de principiu că în fața interesului general dreptul individului dispare, totuși autoritatea, în executarea unei astfel de măsuri, trebuie să fie condusă numai de acest interes, la alegerea celor cari urmează să fie îndepărtați, căci altfel dreptul funcționarului va subsista, și pe baza lui va putea să ceară să fie reintegrat.

În speță, dreptul reclamantului de funcționar stabil cu o vechime de aproape 7 ani, a fost atins prin aceia

că a fost suprimat din funcțiunea ce ocupa, când natural era ca cei mai noi sau cei numiți în intervalul ultimilor 4 ani, să fie revocați mai întâi din funcțiunile ce ocupau.

Nu se poate susține, în mod serios că reclamantul a fost îndepărtat din cauza suprimării funcțiunii ce ocupa, și că prin modificarea art. menționate din regulamentul Senatului, s'au suprimat funcțiunile găsite inutile, căci și în acest caz, dreptul numitului trebuia respectat fie prin trecerea sa în altă funcțiune, chiar inferioară, plătindu-i însă, salariul ce îl avea, fie trecându-l în cadrul auxiliar sau de rezervă, așa cum de altfel, s'a reglementat prin legile de organizarea ministerilor, organizarea poliției generale a Statului, etc.

Având în vedere că, Senatul nu putea să îndepărteze din serviciu pe reclamant, ca consecință a desființării postului ce ocupa, și pentru că-l oprea situația numitului de funcționar stabil, stabilitate ce a continuat să subsiste și după desființarea postului atâta cât n'a fost desființată.

Aceasta reese din principiul recunoscut de legea statului funcționarilor publici după care funcționarul stabil nu poate fi înlocuit, mutat sau pedepsit decât numai în condițiunile prevăzute de acea lege, măsuri care îi garantează stabilitatea și pe care n'o poate pierde decât numai pentru abateri și în cazul când legiuitorul ar suspenda sau desființa stabilitatea.

Nu se poate susține în mod juridic, că revocarea stabilității ar reesi, în mod implicit, din suprimarea postului, deoarece stabilitatea fiind recunoscută prin legea menționată, nu putea fi ridicată de cât tot pe aceași cale, căci altfel acest drept subiectiv ce face parte din patrimoniul funcționarului ar deveni iluzoriu.

Astfel fiind, socotim că acest motiv este întemeiat și suntem de părere ca acțiunea să fie admisă.

Semnați: *Aurel Lerescu*, *Chiril Alimănescu*.

DIMITRIE ALEXANDRESCO ȘI MATEI CANTACUZINO

S'au împlinit cinci ani de când Dimitrie Alexandresco și Matei Cantacuzino, distinși jurisconșulți ai țării și profesori ai Facultății juridice ieșene, au dispărut pentru totdeauna din mijlocul nostru.

Legea fatală și necruțătoare a morții a hotărât plecarea lor din mijlocul nostru, când se găseau încă în plină activitate și putere de muncă, lăsând în urma lor un mare gol, care multă vreme nu va putea fi acoperit.

Deși au trecut cinci ani de când acești străluciți reprezentanți ai științei juridice, cari au ilustrat deopotrivă și catedra și bara, au dispărut dintre noi, totuși ei continuă să mai trăiască și mai departe în sufletul aceluia cari i-au cunoscut.

Dimitrie Alexandresco, jurisconsult eminent, părintele literaturii noastre juridice, a închis ochii după ce o viață întreagă, lucrând neîntrerupt, ajutat de o vastă

cultură și de o neobișnuită putere de muncă, a făurit printre alte lucrări, și cea mai vastă operă din întreaga noastră literatură juridică: „Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil în comparație cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine.

Matei Cantacuzino, avocat de mare talent, slujitor fidel al dreptului și al justiției, profesorul pasionat de catedră, care ani de-a rândul a răsădit în inimile studenților săi dragostea de știință, de adevăr și frumos și care i-a fascinat cu talentul său de strălucit orator, a fost omul înzestrat de natură cu toate însușirile alese ale minții și inimei.

Pentru toți aceia cari au cunoscut și apreciat pe acești doi distinși profesori jurisconșulți și i-au iubit și admirat, vestea morții lor de acum cinci ani le-a pricinuit o profundă durere și fără să se poată opri au lăsat să le cadă o lacrimă de jale pe piatra rece a mormântului lor.

Facultatea juridică, dimpreună cu magistratura și baroul ieșean și-au îndeplinit de curând o tristă dar scumpă obligațiune, aceia de a comemora pe acești mari dispăruți, cari vreme atât de îndelungată ca profesori, magistrați și avocați, prin personalitatea lor culturală, prin însușirile deosebite ale individualității lor, prin puterea lor de muncă și prin rodnicia lor activitate au ilustrat atât de mult lașul și știința juridică a țării.

Această comemorare, corespunzând unei înalte datorii de conștiință în special pentru ieșeni, nu știm cum ar putea fi mai mult lăudați inițiatorii ei.

Vasile C. Șerban

Judecător Todireni-Botoșani

JURISPRUDENȚA STREINĂ

MIJLOCITOR. — *Responsabilitate. Identitatea clientului propus. Culpă. Daune.*

Mijlocitorul este responsabil de identitatea clientului cu care el a tratat pe socoteala comitentului său.

În special, mijlocitorul poate fi obligat de a repara prejudiciul pe care l-a cauzat vânzătorului, indicându-i drept cumpărător o societate inexistentă neînscrisă în registrul de comerț și făcând să se încheie o afacere cu aceasta.

(*C. Apel Paris*) 4-ème Ch.) 26 din 1929

Réc. Hild. de Jur. Dalloz 6 février 1930 No. 6 pag. 90).

NOTĂ. — Dela libertatea samsarlicului mijlocitorii sunt neresponsabili în ce privește urmarea sau execuțiunea dată învoelilor tratate prin mijlocirea lor, afară de cazul când ar fi comis o mare culpă sau un dol punând în față părți pe cari știau că nu sunt solvabile sau serioase. (*C. Apel Paris* 2 Mai 1874. *Dalloz P.* 77.245). S'a mai decis astfel că un mijlocitor comite o culpă gravă care atrage responsabilitatea sa, atunci când tratează, în numele clientului său cu o persoană în mod notoriu incapabilă de a executa afacerea propusă și care ascunde adevărata sa calitate atunci când i-ar fi fost ușor de a obține informațiuni

cari l-ar fi lămurit asupra valorii acestei persoane și aceasta în special în cazul în care părțile fiind despărțite prin depărțări mari și operațiunea necesitând celeritate, clientul este obligat de a acorda mijlocitorului o încredere aproape absolută (*C. Apel Portiers* 19 mars 1863, *Dalloz P.* 63 2.214 ; *C. Apel Orleans*, 21 janv. 1873, *Sirey* 73, 2, 147).

Mijlocitorul nu este responsabil de calitatea sau cantitatea mărfurilor cari fac obiectul învoelii pentru care mijlocești afară numai dacă în sarcina sa se poate pune o culpă. Este în special culpă din partea sa, dacă însărcinat fiind de a verifica în momentul primirii mărfii, dacă ea era conformă probei, ar fi neglijat de a se deda la o verificare serioasă, care ar fi atras negreșit descoperirea desemnării false pe care el însuși a dat-o până atuncea mărfii (*Trib. Havre* 30 juin 1869, *Dalloz P.* 70, 1, 294)

D. Cotrutz

Judecător de Ocol Președinte

BIBLIOGRAFIE

„Curs de Drept Civil Român“ (în 13 volume de **George Plastara**.)

Sub iscălitura profesorului dela Facultatea de Drept din Paris, *René Demogue*, a apărut în *Revue trimestrielle de droit civil* (anul 29 bis, Ianuarie-Martie, No. 1, Paris, 1930) următoarea frumoasă apreciere asupra operei de mai sus a D. lui Profesor Plastara.

„Este evident imposibil într-o dare de seamă foarte limitată de a da o idee despre o operă de această importanță.

„Dela marele tratat de Drept Civil al lui *Alexandresco*, Dreptul Civil român nu mai fusese obiectul unui studiu atât de întins și de această valoare. Autorul a prezentat în principal o expunere doctrinară a Dreptului Civil, în care ține seama de operele cele mai recente care au apărut în Franța.

„În acelaș timp, el ne face să cunoaștem deciziunile cele mai importante ale Jurisprudenței române. De altă parte, el ne dă învățăminte abundente de Drept comparat, mai ales asupra țărilor Europei Centrale: Ungaria, Austria, Rusia, ce ar fi greu să găsim aiurea.

„Pe când uvrajul lui *Alexandresco*, rămăsese la forma comentariului, Domnul Plastara a urmat sistemul mai modern al expunerii generale, neglijind teoriile noi cari s'au dezvoltat alături de cod. Astfel el ne prezintă dela început o teorie a actelor juridice și o alta a persoanelor morale după legea din 6 Februarie 1924.

„El expune deasemenea transformările moderne ale proprietății, în special dela războiu, regimul minelor și al petrolurilor după Constituția română din 1923, teoria declarațiunii unilaterale de voință, exceptio non adimpleti contractus, exeredarea, fundațiunile, dreptul de retențiune, etc.

„Opera sa trebuie să cuprindă încă trei volume. Astfel complectată, ea va forma un monument util de cunoscut”.